

ประสิทธิผลของการใช้โปรแกรมการดูแลผู้ป่วยจิตเวชโดยครอบครัว
เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการรักษาด้วยยาของผู้ที่เป็นโรคจิตเภท
โรงพยาบาลชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์

วารุณี ทับแสง

พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
กันยายน 2554

b 00250549

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

245804

ประสิทธิภาพของการใช้โปรแกรมการดูแลผู้ป่วยจิตเวชโดยครอบครัว
เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการรักษาด้วยยาของผู้ที่เป็นโรคจิตเภท
โรงพยาบาลชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์

วารุณี ทับแสง

การค้นคว้าแบบอิสระนี้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
กันยายน 2554

ประสิทธิผลของการใช้โปรแกรมการดูแลผู้ป่วยจิตเวชโดยครอบครัว
เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการรักษาด้วยยาของผู้ที่เป็นโรคจิตเภท
โรงพยาบาลชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์

วารุณี ทับแสง

การค้นคว้าแบบอิสระนี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ

.....ประธานกรรมการ
อาจารย์ ดร. ทรณา เศรษฐบุปผา

.....กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร. กัทราภรณ์ ท่งปันคำ

.....กรรมการ
นางพัชรี คำธิดา

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

.....
รองศาสตราจารย์ ดร. กัทราภรณ์ ท่งปันคำ

14 กันยายน 2554

© ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าแบบอิสระนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจาก รองศาสตราจารย์ ดร. ภัทราภรณ์ พุ่มปันคำ อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ช่วยตรวจสอบแก้ไขจุดบกพร่องต่างๆ ให้ดี รวมทั้งให้การสนับสนุน ดูแลให้กำลังใจในการทำงาน แก่ผู้ศึกษามาโดยตลอด ผู้ศึกษารู้สึกประทับใจในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.हरषा เศรษฐบุปผา อาจารย์ประธานสาขาที่ให้กำลังใจและสนับสนุนในการดำเนินการศึกษาในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณ นายแพทย์ สาโรจน์ โพธิ์เชิด ผู้อำนวยการโรงพยาบาลชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานที่แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการศึกษา รวมถึงได้เสนอแนะแนวทางดำเนินงานศึกษานี้ ให้สำเร็จลุล่วงได้ดี และขอขอบพระคุณ คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระทุกท่านที่ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งคณาจารย์ผู้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ทุกท่าน

ขอขอบพระคุณกรมสุขภาพจิตที่ได้ให้โอกาสและสนับสนุนทุนการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ขอขอบพระคุณนายแพทย์สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล ผู้อำนวยการโรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ให้การสนับสนุนและให้ความอนุเคราะห์ที่พักรับรองการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณคุณสุวิไล เป้นไม้ หัวหน้ากลุ่มการพยาบาล โรงพยาบาลชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์และคุณแม่เสวียน อินทิวาพร ผู้ที่มีแต่ให้และเป็นที่รักยิ่งรวมทั้งเป็นแรงสนับสนุนที่ดีตลอดมาและขอขอบคุณ คุณสมพงษ์ ทับแสง ผู้ที่เป็นคู่ชีวิตและเป็นทั้งผู้ที่คอยดูแลและให้กำลังใจตลอดการศึกษา สุดท้ายขอขอบคุณเพื่อนๆ นักศึกษา ปริญญาโทจิตเวช รุ่น 10 ทุกท่านที่ให้การช่วยเหลือและให้กำลังใจดีเสมอมา จนทำให้การค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

วารุณี ทับแสง

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ ประสิทธิผลของการใช้โปรแกรมการดูแลผู้ป่วยจิตเวชโดย
ครอบครัวเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการรักษาด้วยยาของ
ผู้ที่เป็นโรคจิตเภท โรงพยาบาลชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์

ผู้เขียน นางวารุณี ทับแสง

ปริญญา พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช)

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร. ภัทราภรณ์ พุ่มปันคำ

บทคัดย่อ

245804

หนึ่งในสาเหตุที่สำคัญของการกลับมารักษาซ้ำของผู้ที่เป็นโรคจิตเภท คือ การขาดความร่วมมือในการรักษาด้วยยา ดังนั้นการเตรียมทักษะของผู้ดูแลโดยเฉพาะด้านการบริหารยาเพื่อนำไปดูแลผู้ป่วยด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น การศึกษาเชิงปฏิบัติการครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้โปรแกรมการดูแลผู้ป่วยจิตเวชโดยครอบครัวเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการรักษาด้วยยาของผู้ที่เป็นโรคจิตเภท ในโรงพยาบาลชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด ประกอบด้วย ผู้ดูแลผู้ที่เป็นโรคจิตเภท จำนวน 10 ราย ผู้ที่เป็นโรคจิตเภทจำนวน 10 ราย และพยาบาลที่ปฏิบัติงานในคลินิกจิตเวช โรงพยาบาลชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 5 ราย ระหว่าง เดือน เมษายน ถึง เดือน มิถุนายน 2554 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล 2) โปรแกรมการดูแลผู้ป่วยจิตเวชโดยครอบครัว 3) แบบวัดทักษะการดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่บ้าน 4) แบบประเมินพฤติกรรมการใช้ยาตามเกณฑ์การรักษา และ 5) แบบสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรต่อการที่ใช้โปรแกรมตามขั้นตอนการเผยแพร่นวัตกรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า หลังจากเข้าร่วมโปรแกรมการดูแลผู้ป่วยจิตเวชโดยครอบครัว ผู้ดูแลมีทักษะในการดูแลเพิ่มขึ้น ทำให้ดูแลผู้ที่เป็นโรคจิตเภทได้ครอบคลุม โดยเฉพาะในด้านการ

บริหารยา ส่งผลให้ผู้ที่เป็โรคจิตเภทมีความร่วมมือในการรักษาด้วยยาอยู่ในระดับที่สูงขึ้นทั้งหมด และพยาบาลที่ปฏิบัติงานในคลินิกจิตเวชทั้งหมดเห็นด้วยกับการใช้โปรแกรมดังกล่าว

ผลการศึกษาครั้งนี้ แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของโปรแกรมการดูแลผู้ป่วยจิตเวช โดยครอบครัวเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการรักษาด้วยยาของผู้ที่เป็นโรคจิตเภท ดังนั้นบุคลากร ผู้ปฏิบัติงานในคลินิกจิตเวชควรรนำโปรแกรมนี้ไปใช้ในงานประจำเพื่อเตรียมความพร้อมผู้ดูแลผู้ที่เป็นโรคจิตเภทอย่างต่อเนื่องต่อไป

Independent Study Title Effectiveness of Implementing the Psychiatric Family
Caregiving Program for Promoting Medication Adherence
Among Persons with Schizophrenia, Chondaen Hospital,
Phetchabun Province

Author Mrs. Warunee Thabsaeng

Degree Master of Nursing Science
(Mental Health and Psychiatric Nursing)

Independent Study Advisor Associate Professor Dr. Patraporn Tungpunkom

ABSTRACT

245804

One of the major causes of relapse in persons with schizophrenia is the lack of medication adherence. Therefore, preparing the caregiving skill of caregivers especially on medication management aspect is crucial in order to provide care effectively. This operational study aimed to investigate the effectiveness of implementing the Psychiatric Family Caregiving Program for promoting medication adherence among persons with schizophrenia at Chondaen hospital, Phetchabun province. The samples were selected by purposive sampling and included 10 caregivers, 10 persons with schizophrenia, and 5 nurses at psychiatric clinic, Chondaen hospital, Phetchabun province during April to June 2011. The instruments consisted of 1) personal identification form, 2) the Psychiatric Family Caregiving Program 3) the Psychiatric Family Caregiving Skills Scale, 4) Assessment of Medication Adherence Behaviors Scale, and 5) The opinion questionnaire toward program implementation based on innovation diffusion. Data were analyzed by descriptive statistics.

The results revealed that after attending the Psychiatric Family Caregiving Program, the caregiving skill of caregivers increased, which led them to provide care comprehensively especially caring on the medication management aspect. This leads to medication adherence in a high level of all persons with schizophrenia. All staff nurses were satisfied with implementing this program.

The results indicate the effectiveness of implementing the Psychiatric Family Caregiving Program for promoting medication adherence among persons with schizophrenia. Therefore, health care personnel who work with this population should implement this program to prepare caregivers of persons with schizophrenia continuously.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญ	๗
สารบัญตาราง	ญ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	8
คำถามการศึกษา	8
ขอบเขตการศึกษา	8
นิยามศัพท์	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
โรคจิตเภทและการรักษา	12
ความร่วมมือในการรักษาด้วยยา	27
แนวทางการประเมินความร่วมมือในการรักษาด้วยยา	33
โปรแกรมการดูแลผู้ป่วยจิตเวชโดยครอบครัว	35
แนวคิดการเผยแพร่นวัตกรรม	39
สถานการณ์การส่งเสริมความร่วมมือในการรักษาด้วยยาของผู้ที่เป็นโรคจิตเภท	
โรงพยาบาลชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์	44
กรอบแนวคิดในการศึกษา	45
บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	46
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	47
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	50

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง	51
ขั้นตอนการดำเนินการศึกษาและการรวบรวมข้อมูล	52
การวิเคราะห์ข้อมูล	57
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	58
การอภิปรายผล	71
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการศึกษา	76
ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้	78
ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป	78
เอกสารอ้างอิง	79
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก เอกสารรับรองโครงการวิจัย	87
ภาคผนวก ข การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง	88
ภาคผนวก ค ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	99
ประวัติผู้เขียน	109

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนของกลุ่มตัวอย่างผู้ที่เป็นโรคจิตเภท จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ ความสัมพันธ์ของผู้ให้การดูแลเมื่อเจ็บป่วย จำนวนครั้งที่เข้ารับการรักษา ระยะเวลาในการเจ็บป่วย	60
2 คะแนนระดับพฤติกรรมการใช้ยาที่ถูกต้องตามเกณฑ์การรักษาของผู้ที่เป็นโรคจิตเภท ก่อนและหลังผู้ดูแลผู้ที่เป็นโรคจิตเภท ได้รับโปรแกรมการดูแลผู้ป่วยจิตเวช โดยครอบครัวเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการรักษาด้วยยาของผู้ที่เป็นโรคจิตเภท จำแนกตามรายการณี	62
3 ผลการวิเคราะห์ คะแนนระดับพฤติกรรมการใช้ยาที่ถูกต้องตามเกณฑ์การรักษาของ ผู้ที่เป็นโรคจิตเภท ก่อนและหลังผู้ดูแลผู้ที่เป็นโรคจิตเภท ได้รับโปรแกรมการดูแลผู้ป่วยจิตเวชโดยครอบครัวเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการรักษาด้วยยาของผู้ที่เป็นโรคจิตเภท	63
4 จำนวนของกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ดูแลผู้ที่เป็น โรคจิตเภท จำแนกตามเพศ อายุ ความสัมพันธ์กับผู้ที่เป็น โรคจิตเภท ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส รายได้ของครอบครัวต่อเดือน ระยะเวลาในการดูแล จำนวนครั้งที่เข้ารับการรักษา ในโรงพยาบาล	64
5 คะแนนระดับทักษะการดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่บ้านของผู้ดูแลผู้ที่เป็น โรคจิตเภท หลังการได้รับโปรแกรมการดูแลผู้ป่วยจิตเวชโดยครอบครัว เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการรักษาด้วยยาของผู้ที่เป็น โรคจิตเภท จำแนกตามรายการณี	67
6 ผลการวิเคราะห์คะแนนระดับทักษะการดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่บ้านของผู้ดูแลผู้ที่เป็น โรคจิตเภท	68
7 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของทีมพยาบาลผู้ใช้โปรแกรมภายหลังการใช้โปรแกรมการดูแลผู้ป่วยจิตเวชโดยครอบครัวเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการรักษาด้วยยาของผู้ที่เป็น โรคจิตเภท	70